EGY TÁJÉKOZATLAN MUNKÁSHOZ

A magyar rádió könyvalakban is kiadta azoknak a munkáselőadásoknak a szövegét, melyeket „őszinte beszéd" sorozatában a múlt tél folyamán tartottak a mikrofonja előtt. Ez teszi számomra lehetővé s egyben indokolttá, hogy visszatérjek „A magyar munkás és a nemzeti öntudat" című előadásban elhangzott egyik állításra, mely az előadónak egy és más dologban való tájékozatlanságát árulja el. A kérdéses szövegrész így hangzik:

„Azt megtanultuk a múltban, hogy a magyar munkáskérdések megoldásánál semmiféle idegen segítségre nem számíthatunk... A megvalósíthatatlan álmok és gonosz hazugságok betetőzése a hírhedt népszövetségi intézmény volt. Hiszen soha annyi munkanélküli nem volt Magyarországon, mint ebben az időben... A nemzetközi munkahivatal pedig sokkal megértőbb volt akár a kínai kuli problémáival szemben is, mint a magyar munkásság nyomorúságos helyzetével."

Ismeretlen munkásbarátom ne vegye tőlem rossznéven, de idézett kijelentéseit kissé alaposabban szemügyre veszem s azzal a gonddal hámozom ki belőlük a tartalmat, amivel egyébként csak a klasszikus szövegek analíziseit szokás végezni. Nem kell szégyelnie sem magát, ha e vizsgálat során kiderül, hogy az érintett kérdés közvetlen tapasztalati körén kívül van s ezért szükségszerűleg nem találta fején a szöget, mivel nálunk vele együtt még igen sokan ugyanolyan téves nézeteket vallanak, mint ő. Viszont jómagam a megbírált intézménynek vagyok egyik szerény munkása s így még kevesebb rajta a restelni való, ha olyasvalaki igazítja helyre a tévedést, aki otthon van a terepen. Mindenesetre, mielőtt a részletes elemzéshez fognék, nem hallgathatom el azt az általános benyomásomat, hogy a szerző meglehetős könnyedén, szinte csak a jóhangzás kedvéért ismételt el bizonyos közkeletű frázisokat, melyek ihletője nem annyira a higgadt mérlegelés, mint inkább a jelszavakkal kielégülő politikai divat.

Vegyük tehát az első mondatot: „Azt megtanultuk a múltban, hogy a magyar munkáskérdésele megoldásánál semmiféle idegen segítségre nem szá-

míthatunk." Ez igaz is, meg nem is, mert más az elmélet és más a gyakorlat. S azonfölül tudni kellene, hogy mit értünk idegen segítség alatt. Elvben természetesen az a helyes felfogás, hogy problémáinkat a magunk erejéből, külső befolyástól mentesen oldjuk meg. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy eszmeáramlatok, mozgalmak nem tisztelik a határokat s ha másképpen nem, puszta jelentkezésükkel is nyomást gyakorolnak a szomszédságra. S ennél is nagyobb súllyal esik latba, hogy amint egyetlen társadalom kebelén belül sem lehet a közjólét ügyét az összes érdekeltek szolidaritása nélkül előbbre vinni, úgy a népek közösségében is igen nehéz a nyugodt fejlődést biztosítani, ha hiányzik a bizalom és a békés együttműködés szelleme. A kölcsönös félelem ugyanis elvonja a népek anyagi erejét a társadalomépítés feladataitól. Másfelől viszont azt láttuk, hogy a nemzetközi érintkezésnek az utóbbi évtizedekben elért intenzitása és sokrétegűsége mellett egy-egy államnak szinte lehetetlen kivonnia magát az idegen példák ösztönző hatása alól, annál is kevésbbé, mivel a viszonyoknak és problémáknak nagyjából azonos alakulása többnyire elkerülhetetlenné teszi a rokonmegoldásokhoz való folyamodást. Mindezek tetejébe pedig ma már egy bizonyos fajta nemzetközi közvéleményről is beszélhetünk, amely nyitott szemmel figyel s ha nem is kér számon, de előfordul, hogy megszól. Végeredményben tehát nem tagadhatjuk, hogy a munkáskérdés nemzeti megoldását a nemzetközi légkör kedvezően vagy kedvezőtlenül befolyásolhatja s ez a befolyás olyan segítség vagy gátlás, amelynek szellemi, erkölcsi s nem utolsó sorban politikai jelentőségét csak a rövidlátó nem veszi tudomásul.

Nem szerencsésebb a következő kijelentése sem: „A megvalósíthatatlan álmok és gonosz hazugságok betetőzése a hírhedt népszövetségi intézmény volt. Hiszen soha annyi munkanélküli nem volt Magyarországon, mint ebben az időben." Mint magyarnak, a Nemzetek Szövetségét megvédenem valóban roppant nehéz j a rajtunk esett igazságtalanságokat nem orvosolta s politikai küldetésének egyébként sem tudott megfelelni. De miért? Talán mert rossz volt a gondolat és gonosz a szándék, mely létrehozta? Nem. Egyszerűen azért, mert gyenge volt s a széthúzó erők önzése nem engedte érvényesülni a szolidaritás benne rejlő eszméjét. De ha az is lett volna belőle, aminek szánták, akkor sem lehetne őt tenni felelőssé azért, mert Magyarországon nagy volt a munkanélküliség. Hiszen a Népszövetség pusztán tanácskozó szerv volt s arra volt rendelve, hogy elősegítse az államok közti egyetértést, arra azonban nem volt hatalma, hogy kormányozzon a kormányok helyett, s még kevésbbé arra, hogy megváltoztassa a fennálló gazdasági rendet.

Legkifogásolhatóbb tévedését szerzőnk mégis harmadik állításával követte el. Hogy őszinte legyek, nehezen is értem meg, mi késztethet egy magyar munkást annak kijelentésére, hogy „a Nemzetközi Munkahivatal sokkal megértőbb volt akár a kínai kuli problémáival szemben is, mint a magyar munkásság nyomorúságos helyzetével." Először is a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal soha semmi olyat nem tett, ami pártatlanságát és elfogulatlanságát kétségessé tehetné s még ha igaz is volna, hogy a kínai kuli sorsa jobban érdekelte, mint a magyar munkásé, ezt a fokozottabb érdeklődést az igazolhatná, hogy a magyar munkás szerencsére mégis jobb helyzetben van, mint távolkeleti kollégái. A feltevés azonban nem -egyéb merő képzelődésnél. A tényeknek egész sora szól a mellett, hogy a Hivatal minden tőle telhetőt megtett, hogy kutató, tájékoztató és diplomáciai tevékenységéből a lehető legnagyobb haszon háramoljék a magyar munkásságra is. Hogy e tevékenység igazi természetét megértse, mindenekelőtt tudnia kell, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet nem valamely gondviselésszerű világtényező, mely mindenható akaratát mindenütt közvetlenül keresztülviheti a földkerekség munkásságának nagyobb javára. A szervezet csupán összegyűjti a világ kormányainak, munkaadóinak és munkásainak képviselőit, hogy megvitassák a munkásvédelem problémáit s egyezmények vagy ajánlások formájában kidolgozzák az ezek megoldására szánt nemzetközi normákat. Kényszeríteni azonban senkit sem tud, hogy e normákat valóban törvénybe is foglalják. Az ugyanis már az egyes országok munkásságának politikai erején s kormányaik bölcs belátásán múlik, hogy a Genfben elfogadott szabályozó elvek mint valósulnak meg az életben s a Hivatal szerepe e téren csupán arra korlátozódik, hogy a kormányok befolyásolásával segítségére legyen a munkásoknak.

Magyarország a munka nemzetközi kódexét kitevő genfi egyezményekből eddig húszat ratifikált. Messzire vezetne, ha itt ki akarnók mutatni, hogy ez egyezmények végrehajtása céljából hozott törvényeink mennyiben szolgálták a magyar munkaügy fejlődésének ügyét. Akit e kérdés érdekel, a választ könnyen megtalálja reá az e témának szentelt könyvekben. Itt csak azt a furcsa vádat kívánjuk megcáfolni, mintha a magyar munkásság érdekeinek védelme a Nemzet--közi Munkaügyi Hivatalnak kevésbbé lett volna szívügye, mint bármely más ország dolgozói sorsának megjavítása. Sokan bizonyára már elfelejtették, hogy a Hivatal első igazgatója, Albert *Thomas* 1927-ben Budapestre is ellátogatott. Meg nem szűnő munkáját azonban csak azok ismerhetik, akik közvetlen közelről láthatták, milyen meg-megújuló erőfeszítéseket tett a Hivatal, hogy egy-egy újabb ratifikációt sikerüljön tető alá hozni.

Aligha árulok el műhelytitkot, ha felemlítem, hogy a ratifikált egyezmények végrehajtása néha nem ment minden zökkenő nélkül s így a Hivatalnak azzal is törődnie kellett, hogy a munkásság érdekeit ne csorbítsa valamely egyezmény intézkedéseinek tökéletlen vagy késői alkalmazása. Több példa van rá, hogy a Hivatal szakértői bizottsága kénytelen volt észrevételt tenni némely egyezmény hiányos végrehajtása miatt. így 1930-ban a nőknek szülés előtt és után való foglalkoztatásáról, a nők éjjeli munkájáról, valamint a fiatalkorúak éjjeli munkájáról szóló egyezmények végrehajtása tárgyában benyújtott első évi jelentésében kormányunk bizonyos nehézségekre hivatkozva elismerte, hogy az egyezmények egyes intézkedései nem nyertek alkalmazást. A bizottság szükségét érezte felhívni kormányunk figyelmét arra, hogy az egyezmények ratifikálásával kötelezettséget vállalt azok összes intézkedéseinek végrehajtására, s egyben felvilágosítást kért az alkalmazást akadályozó nehézségekről. A bizottság 1931-ben sem találta ez egyezmények végrehajtását kifogástalannak, csupán a rákövetkező évben nyugtázhatta a teljes alkalmazás érdekében tett rendelkezéseket. A minimális munkabérek rendszerének bevezetését a magyar munkásság, mint ismeretes, egy genfi egyezménynek köszönheti, amelynek végrehajtása szintén nem ment egészen simán. A vonatkozó egyezményt 1932-ben ratifikáltuk, de a szakértői bizottság még 1935-ben is azt volt kénytelen szóvá tenni, hogy nincs magyar törvény,

mely gondoskodna az egyezmény alkalmazásáról, 1936-ban pedig elégtelennek találta az időközben kiadott rendeletet. A kérdés végül is az 1937: XXI. te. és végrehajtási rendeletének intézkedéseivel nyert kielégítő elintézést.

E száraz adatok, azt hiszem, mindennél jobban bizonyítják, hogy a fenti vád mennyire nélkülöz minden tárgyi alapot Hogy a magyar munkásság elitje közt akad, aki ennyire félreismerhette a való helyzetet, az lehet sajnálnivaló, de annyi bizonyos, hogy tévedését nem kell saját felületességének tulajdonítania. Elvégre – hacsak nem ül be egy kellően felszerelt szakkönyvtárba – honnan is szerezte volna meg a helyes tájékozódáshoz szükséges ismeretanyagot. Annak idején a magyar sajtó nem nagyon foglalkozott a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet tevékenységével s arra sem emlékszünk, hogy például maga a magyar rádió valaha is helyet adott volna egy erről szóló ismertető előadásnak. Viszont felteszem a kérdést: az „őszinte beszéd" igényes munkásírója vigasztalásnak veheti-e, hogy tájékozatlanságával nem áll egyedül? *Tóth Béla*